



**VERNER BERGMAN**  
**OCH HANS GLAS –**  
ett EU-projekt, Växtkraft mål 3



# Utställningskatalog utgiven av Föreningen Glas i Hovmantorp 2007

År 1998 höll ABF-cirkeln i Hovmantorp en utställning om Hovmantorps (Nya) Glasbruk. En av stöttepelarna vid byggandet av den utställningen var Verner Bergman, med ett förflutet som glasblåsare på bruket och som dessutom visade sig vara en stor glassamlare. Hösten 2007 visar vi nu delar av Verners egen stora glassamling i Folkets Hus, Hovmantorp.

Arbetsgruppen i Föreningen Glas i Hovmantorp år 2007 består av:

Klaus Bengtner	Gunnar Björberg	Rose Marie Forsebring
Karin Hirsch	Christer Jakobsson	Anders Lindkvist
Marie Lindecrantz	Susan Lindecrantz	Monica Lindstedt
Åke Petersson	Roland Stern	Annica Wadin
Sam Wadin	Agneta Örnberg	

Tidigare utgivna broschyrer:

- 1998** – Hovmantorp, ett ovanligt glasbruk.
- 1999** – Pressglas från Hovmantorpsbruken.
- 2000** – Från simpelt glas till skimrande kristall, Lindefors/Strömbergshyttan.
- 2001** – Bruksföremål från Hovmantorp.
- 2002** – Tradition – förnyelse, formgivning vid Hovmantorpsbruken.
- 2003** – Slipat glas.
- 2004** – Från sugkopp till brännvinsglas.
- 2005** – Sandviks glasbruk – 115 år blev det.
- 2006** – Hovmantorp och dess glas.

Vissa av dessa skrifter, liksom senare skrifter utgivna av föreningen finns fortfarande (2018) i restupplagor att beställa: Glas i Hovmantorp, Parkgatan 1, 365 42 Hovmantorp

Föreningens webbplats: <http://glasihovmantorp.blogspot.se/>

E-post: [kontakt@bergdala-glastekniska-museum.se](mailto:kontakt@bergdala-glastekniska-museum.se)



Samlandet kan för många framstå som ganska I årets utställning får vi följa med på en resa genom ett glashantverk som i våra dagar verkar dra sin sista suck.

Vi kan vara glada och stolta över den otroliga mängd glasföremål från Verner Bergmans samling som föreningen har i sin ägo på mer än 1000 stycken.

Ett stort tack till familjen som gjorde det möjligt att visa denna samling.

Föreningen Glas i Hovmantorp i augusti 2007. obegripligt. Det kan gälla pengar, fastigheter, snusdosor, äggkoppar, servetter, klockor, telefoner, tomtar, mopeder, traktorer eller bilar.

Trots denna mani är det en historisk och kulturell gärning som på flera sätt beskriver det samhälle vi lever i.

Föreningen Glas i Hovmantorp visar år 2007 "Verner Bergman och hans glas" och kan då presentera en samlare, som inriktat sig på ett

speciellt område nämligen munblåst och pressat glas.

Tänk vilken fantasi och känsla de hade som gav mönster och form åt alla de pressglasalster som visas.

Ett annat område som lockat Verner är buteljer som så vitt vi vet, aldrig blåstes vid något av Hovmantorpsbruken i någon större omfattning.

I årets utställning får vi följa med på en resa genom ett glashantverk som i våra dagar verkar dra sin sista suck.

Vi kan vara glada och stolta över den otroliga mängd glasföremål från Verner Bergmans samling som föreningen har i sin ägo på mer än 1000 stycken.

Ett stort tack till familjen som gjorde det möjligt att visa denna samling.

Föreningen Glas i Hovmantorp i augusti 2007.

# VERNER BERGMAN 1912 - 2006

**Fakta och underlag till text och bilder i denna utställningskatalog, där Verner Bergman själv berättar, är hämtade ur Åke Peterssons intervju med honom den 15 januari 1998 samt kompletterad efter samtal med Verners barn Curt och Vivi-Anne år 2007.**

Verner Bergman föddes den 4 januari i kasern ett på Hofmantorps Nya. Han var medlem i Föreningen Glas i Hovmantorp från dess start 1998 och han efterlämnade vid sin bortgång den stora samling glas som nu visas.

Tyngdpunkten i hans samling består av pressglas i första hand från Hofmantorps Nya Glasbruk, där hans far var pressglasmästare.

## Verner berättar:

Min far Karl (1873-1939) var son till torparen Johannes Johansson på Stora Bökås. Ett torp fyra kilometer från Hovmantorp och två kilometer från Lindefors glasbruk.

Efter skolan var det naturligt för Karl att börja på Lindefors. Karl hann även med att arbeta på Löfsta och Bostorp innan han kom till Sandviks Glasbruk.

Han flyttade sedan vidare år 1905 till Hofmantorps Nya Glasbruk när detta startades. Där var han mästare från första dagen fram till sin död.

### Rackarbacken

Rackarbacken där bruket och brukets två kaserner låg var vid 1900-talets början en kalhuggen kulle. Benämningen kan närmast betraktas som en förolämpning.

### Hofmantorps Nya

Hyttan var byggd 1905 på det traditionella sättet, ett brädsjul där vinden hade fritt spelrum. Snön yrde in på vintrarna och under soliga sommardagar var hettan olidlig. Eftersom jag bodde nästgårds med hyttan följde jag från tidig ålder vad som skedde på bruket.

### **Endegelsugn**

1920 byggdes en experimentugn. Den skulle eldas med olja. Det fanns ett oljefat upphängt så det skulle bli självtryck. Det gick dock åt tio gånger så mycket olja som beräknat.

Ugnen byggdes om till vedeldning och där har jag fångat an till fot. En tid fanns det svart glas i degeln. Det svarta blev modernt år 1930 efter Stockholmsutställningen.

### **Personal**

Det var fyra verkstäder i hyttan när jag började — Karl Bergmans, Oscar Olsbergs, Vitalis Karlsson och Arvid Karlssons. Det blev fem när Karl Hultberg kom från Perstorp där han varit och blåst ättiksflaskor.

### **Tillverkningen**

Pressglas var en stor artikel. Utöver min fars verkstad gjorde Arvid Karlsson gräddkannor och sockerskålar ofta hela dagarna.

Efter flytten 1921 in i den nya hyttan blev det permanent en och en halv verkstad som pressade varje dag. De delade på två deglar.

### **Pressning**

Vid pressning går arbetet till så här:  
Förste man fångar an en för sorten lämplig glasklump och låter denna rinna ner i formen. Där trycker näste man med hjälp av en

hävstång ner en malle som pressar ut glaset. När detta kallnat stjälpes det utpressade glaset ut på en med asbestpapp klädd järnskiva. Två man häftar an och värmer upp glaset och mästaren formar till det uppvärmda.

En pojke kyler mallen med luft samt lägger tillbaka det av iläggaren från anfångspipan avklippta glaset i degeln. Där smälts det sedan ner så att glaset skulle räcka hela dagen. Gud nåde den som misslyckades, så att klippet inte hamnade inne i degelringen där anfångningen skulle ske.

Släta dricksglas var en stor artikel i pressverkstaden. Dessa fanns även med hel- eller halvfacetter eller med oliver. Även vinglas pressades.

### **Fickflaskor**

Flaskor med kupad form lämpliga som lommaflaskor — lårslutare — gjordes i två storlekar.

Många målades med olika motiv till och med Ekivoka. Den bekante Rit-Ola medverkade med motiv.

### **Konflikt**

Från flasktillverkningen berättar Verner ett par minnen:

Josef B, var den som skulle blåsa upp flaskorna. Nu var Josef P expert och blåste därför upp. De två blev ovänner och Josef P vägrade blåsa. Josef B fick be på

sina bara knän att Josef P skulle blåsa igen. Det var faktiskt lite tragik över det hela.

Familjen Oskar Peterson satte på kapsylen i en organisation som var rena löpbandet.

Den förste tog fram flaskan, nästa fäste på bygel. Nummer tre satte på proppen och krokarna som höll kapsylen.

Flaskan gick sedan till Oskar som nöp åt och den siste i kedjan satte på gummipackningen och lade ner flaskan i lådan.

### **Fastblåst**

Länge var fastblåst, alltså glas som blåstes upp i varma järnformar, en ofta förekommande tillverkning. Vi gjorde bland annat dricksglas, saltkar, innanfönsterglas, senapsglas, pepparströare, olje- och vinägerflaskor.

## **UT I ARBETSLIVET**

**Efter folkskolans slut 1925 var jag bara ledig en dag innan allvaret började i hyttan på Hofmantorps Nya Glasbruk. Alla mina kamrater fick också börja arbeta vid en 13 års ålder.**

### **Trean**

Jag bodde på trean i kasern ett. Så kallad enkelrummen på tredje våningen i kasernerna. Jag betalade en 20-25 kronor om året i hyra. Då ingick lyse och vedbrand. Jag fick hämta ved i viggårn och såg då till att det fanns björkved att hämta.

### **Småpojkajobb**

Inbärarna fick själva hålla ordning på sina verktyg. Inbärargafflarna kläddes med asbetssnören, andra gafflar gjordes av trä och inbärarbrädorna försågs med asbestpapp. Pipor som skulle stukas hos smeden fick pojkarna bära efter arbetstiden och utan ersättning.

### **Benanfångare**

Själv var jag under mina sista år på bruket i Hultbergs verkstad som benanfångare. Vi fick göra serviserna Björn, Wales, Roy (en fyrkantig pressad fot), D 112, Malva m.fl.

### **Bränslet**

Veden kom med pråmar dragna från ångbåten Erik över sjön från

Nöbbele. Det fanns räls från viggårn ner till den stora bryggan. Från bryggan kördes det sedan en ralle direkt in i pråmen där veden lastades på. Sedan drog en häst upp lasten till vedgården. Det var bara massiv björkved.

Ofta hade bruket stora mängder med ved, flera hundra kubikmeter i lager. Det blev för småpojarna en sport att bygga hyddor inne i vedstaplarna.

Ibland höll man på att köra ved ett par veckor innan man mätte upp. Då sprang småpojarna på staplarna för att pressa ihop veden – detta till böndernas förtret.

### **Svåra år**

Åren 1980–1921 innan jag börjat i hyttan var det särskilt besvärligt med strejker och lockouter. När vedbönderna kom och hade lastat av, var det som om varenda unge på Nya kände på sig att bönderna satt och åt smörgås.

Ungarna stod med tiggande ögon och tittade på. Bönderna hade ju stekt fläsk eller ägg på mackorna.

Jag minns att det var en bonde från Attsjö som var väldigt snäll. Han hade en dräng med sig och de körde med parhästar och hade därför en väldig last. Av honom fick jag smörgås flera gånger, det måste varit omkring 1918–1919. Vi brukade skylla på vår bror som hette Bror och som var stor och matfrisk och som åt upp all maten hemma.

En dag tog Bror en mjökekruka och gick ut till den där bonden och undrade om han inte fick följa med honom hem och köpa lite mjölk. *"Ja, du lille vän", sade han, "Jag bor så långt bort så du hinner inte hem innan det blir mörkt i kväll. Om jag får ta med krukan, så har jag mjölk med mig när vi kommer nästa gång".*

Han fick en kruka mjölk och de blev så goda vänner så bonden undrade om han inte ville följa med och stanna en vecka på gården. Bror åkte med. Han var då tretton år gammal.

### **Cheferna**

Under min tid på bruket var Thor Schmidt och Fritz Dahl disponenter. Hyttmästaren kallad inspektor var Georg Ledel.

Thor Schmidt var inte bara disponent, han var också delägare och allenarådande. Ingen vågade göra något utan att ha frågor honom. Han dog i mitten på 1930-talet och det betydde en nedgång för ett framgångsrikt glasbruk, även om detta gick ytterligare ett trettiotal år.

Georg Ledel fick för sig att vi skulle hålla arbetstiderna bättre vid raster. Han hade särskilt angripit Vitalis Karlssons verkstad som gjorde driven kristall. När sista färdiga glasets bars in vid frukost skulle klockan vara prick nio. Men då fick den som gjorde post sluta mycket tidigare, så han

var ju halvvägs hemma, när glaset var färdigt. Detta försökte Vitalis förklara för Ledel utan att få gehör.

Dagen efter stod Ledel i dörren och alla jobbade till klockan var nio.

Prick nio satt Vitalis med en stor kristallvas färdig. Han tittade på klockan och knackade till så att den färdiga vasen for ner i klippkassen. Alla andra, som höll på med eller stod med halvfärdiga bitar, ställde vara piporna i putslådan. Ledel kom aldrig mer och klagade på arbetstiderna.

### **Flyttfåglar**

Många, särskilt i hyttan, kom och gick. De flesta var unga pojkar, bondpojkar som blivit överflödiga hemma på gården och torparsöner från Linneryd, Nöbbele, men även pojkar från Blekinge. På 1930-talet minskade dock tillströmningen av arbetare från andra håll.

### **Nyordning**

År 1941 när Fritz Dahl varit här ett tag skulle han lägga om tillverkningen. Han skulle göra mycket pressat glas kallat för osorterat. Bara det var helt skulle det duga.

För att få ner personalstyrkan avskedades alla. Avsikten var sedan att återanställa de som bruket ville ha. Efter en tid fick därför alla som önskade anställning söka arbete.

När anslaget om återanställning kom upp blev det rusning till kontoret, men långt ifrån alla fick jobb. En avsevärd gallring skedde. Särskilt de som opponerat sig i olika sammanhang fick ingen anställning.

Men hur det nu var, så blev det ont om folk. Bruket fick faktiskt fråga en del om de inte var hågade att komma tillbaka. Några gjorde det, men med blandade känslor. Det blev också många omplaceringar. Flera i pressverkstaden fick gå trots att det skulle satsas på pressat.

## **FRITIDEN**

**Inte hade vi radio eller TV och inte bilar, knappt en cykel. Jag vågar påstå, att vi hade betydligt roligare än dagens ungdom som skall matas med allt möjligt skräp.**

Det var inte bara jobb. Vi slutade ju tidigt på dagen eftersom arbetet började redan klockan sex. Vi hade två raster, frukost klockan nio på en halvtimme och middag klockan 11.45 på tre kvart. Vi slutade sedan klockan 15.15.

Särskilt sommaren var rolig. Då bar det iväg till sjön. Vi rodde ut till udden i Stationsviken. Där fanns ett båthus. Där lärde vi oss simma. Jag hade lärt mig detta innan jag började i skolan. Det var flera som inte lärt sig simma innan de kom upp i en 14-15 års ålder.



### **Kastellet**

Jag minns en gång, vi var ute på Kastellet och sjöng oanständiga sånger. Min lärarinna hade varit ute och gått på Herrgårdsvägen. Hon talade sedan om i skolan att hon hört sången, men att hon inte hade känt igen några röster.

Hon sa, att sången klingade så fint, men att texterna var opassande.

Ibland rodde vi ut och samlades på Kastellet. Vi hade Ernst Täck och hans dragspel med oss och vi dansade på stenhällarna. Vi hoppade omkring och försökte hålla takten. Fritz Andersson (Hovne) skrev i en hembygdsuppsats när han gick på folkskoleseminariet att: *"Den som inte tillbringat en månskensväll på Kastellet, han är ingen riktig Hovmantorpsbo"*.

### **Springpojck**

Under skoltiden var jag springpojck åt Emma Svenssons Hembageri, det låg på Centralgatan 3. Trots sitt namn tog de matbröden från Växjö. Jag fick 35 öre gången för att hämta det vid stationen och köra upp det.

### **Bussning**

Bussning var ett spel om pengar och förekommande på våren och sommaren. Det sattes upp en pinne på en gräsplätt och sen kastades pengar mot denna — i regel femöringar.

När alla kastat, staplades pengarna på varandra med samma myntsida upp. Den som kommit närmaste pinnen fick med hjälp av ett krokigt slagträ försöka vända på pengarna. Alla pengar som vändes fick slagmannen ta. Sedan fick den som var nummer två från pinnen fortsätta. Då staplades inte pengarna, utan han fick försöka slå så många som möjligt där de låg.

### **Frisksportare**

Vi hade en Frisksportarklubb på Nya. Vi startade med att ha trapetsringar, räck och tyngdlyftningsgrejer i måleriskogen. Vikter i olika storlekar gjorde vi av cement.

När intresset ökade och det kom medlemmar från många håll flyttades verksamheten till Oxnabben. Vi åt kruska som förebilden Are Vaerland.

### **Revyer**

Jag gjorde flera visor till olika revyer. Den mest bekanta är Fägerstadsvisan som Simon Liljedahl under årens lopp fått sjunga hundratals gånger.



#### **Revygänget 1936**

St fr v: Kalle i Hult, Hasse Bengtner, Verner Bergman, Erik Kricke, Simon Liljedahl, Gösta, Elmgren, Albert Petersson, Roy Hovmalm.

Sitt fr v: Birger Andersson, Bertil Svenningsson, Folke Samuelsson

### **Fägerstadsvisan**

*Det reste ett gäng ifrån fiket en kväll  
för att dansa och bju' drängarna på  
smäll och vi sjöngo denna sång:  
"Salta grabbar come along, här är  
killar som fajtats mången gång".*

*När man börjar att fajtas man gärna  
håller på,  
Man trivs ju bäst där som tirorna blir  
blå.  
"Uti Nöbble har jag vatt  
Hela nian den blev platt," sade  
"Lukas", man kan hålla sig för skratt.*

*Vi hade ett sjöslag i Fägerstad i fjor  
Där vi slogs ibland kalvar och bland  
kor.  
Kalle Holst han slog knockout,  
"Lången" fick en svullen trut  
Och sen slogs vi tills rovorna tog slut.  
Olle fick ett par smällar, Kalle Jacob  
han fick fler,  
Sina tänder kan han aldrig hitta mer.  
Jag i skallen fick en sten,  
Men jag skall skicka dem "Smen" och  
sen rusa vi alla av i sken.*

*Jag fick stryk ut i Linneryd  
Jag blev rånad i Skogsryd,  
Jag har suttit uti Röagårn i pant, men  
jag fick mig med dottern till tattaren i  
Skruv" sade Helge, "det är hemskt  
men det är sant".*

*Vi reste ett gäng ifrån fiket en kväll  
för att dansa och bju' drängarna på  
smäll  
Och vi sjöngo denna sång:  
"Salta grabbar come along, här är  
killarna som har fajtats mången  
gång".*

1936 hade vi den första revyn. Det var brottningssektionen i HGoIF som svarade för denna.

De som fick skällning för revyns spydigheter var de som framförde dem och inte författaren. När Kalle i Hult som framförde elakheterna cyklade tillbaka till Sandvik efter att ha ätit middag kom slaktare Franzén ut på vägen och ville klå honom.

Revyerna drog mycket publik speciellt vid valborgs- och nyårsafton då vi fick spela flera föreställningar.

### **Brottning**

Brottarna höll till i Klippan och jag minns när vi skulle tigga ihop till brottarmattan, den kostade en 500-600 kronor. Det var mycket pengar på den tiden. "Bara beställ den", sa Sture Hultberg, "pengarna skall vi väl skaffa fram". Han var en välbeställd bondpojke. Hans far var häradsdomare.

### **Lokaler**

Klippan byggdes 1912 och ägdes av NOV medan IOGT uppförde Vasalokalen 1914. De skulle finansiera bygget med revyn Sommarens stora dag, år 1915.

Alla fick åka tåg på enkel biljett från Alvesta, Karlkrona, Kalmar och Kosta till Hovmantorp. Det gick även att åka båt från Fornatorp. Uppslutningen blev enorm, enligt tidningsartiklar upp till 8000 personer. Det som serverades tog slut, så många tvingades gå från hus till hus och tigga för att få något att äta. I folkmun kallades allmänt samhället

för Hungertorp. Inträdet var 25 öre och 10 öre för barn. Omsättningen blev inte mer än 48 öre per person, så behållningen blev liten.

### **Bandy**

Jag spelade bandy och var målvakt i A-laget. De första åren var det bara en i laget som hade rörskridskor och det var Herbert Ottosson. Han spelade även för IFK Växjö i allsvenskan. Jag var 17 år när jag hade råd att köpa riktiga skidskor.



**Hovmantorps G&IF: Bandylaget**  
Målvakt: Verner Bergman

### **Fotboll**

På sommaren gällde fotboll. Vi spelade på sjöbotten bakom hyttan när vattenståndet var lågt. Sedan blev det Hovmantorps GoIF. Som nummer tre i vår familj blev även jag fotbollsdomare.

### **Politik**

Kommunisterna var starka var det fackmöte och de var i majoritet så lade de förslag om anslag till Stormklockan eller Stormkällan som andra kallade den. Vid nästa möte togs beviljat anslag tillbaka om sossarna var i majoritet. Far sa

alltid: *"Kom ihåg att det är avdelningsmöte i kväll. Gå inte och sparka boll"*.

### **Musikkåren**

Vid strejkmöte var det obligatorisk närvaroplikt om konflikter sättning skulle utbetalas. Minst en dag i veckan spelade musikkåren. De var glasarbetare allihop.

### **Josef Brandting**

Ofta var det politiska diskussioner på flera platser flera dagar i rad. En sådan runda skulle avslutas i Bergdala.

Josef Brandting, benmakare på Nya, hade varit med på alla ställen och kände sig utkörd och behövde sova. Han hade telefon, det var inte många som hade det på den tiden och vid tolvtiden på natten ringde den: *"Du måste komma upp vi klarar oss inte"*. Han hämtades med bil så han kunde hoppa in i diskussionen.

Senare kom Fritz Persson med i leken. Han var glasblåsare på Sandvik och så småningom riksdagsman för socialdemokraterna i länet. Han var en ännu större "kommunistdödare".

## ARBETSPLATSBYTE

**Utan att egentligen ha funderat på att lämna glasarbetet, trots att det var ett enahanda jobb att dag ut och dag in göra i stort sett samma sak, blev det tillfälligheter som fick mig att inleda en ny karriär i kooperationens tjänst.**

Jag slutade på Nya våren 1945. Det var rena tillfälligheten som spelade in. Vi höll på att öva till en valborgsmässorevy och det var två från Konsum som var med i revyn. Jag sökte en av dem. Jag gick in på lagret och han som jag sökte sa "Jag hinner inte prata med dig vi har mycket att göra". "Då kanske man skulle söka jobb", sa jag spontant. "Vill du", sa han. "Ja det beror på, först vill jag höra vad det är tal om". Han drog in mig till föreståndare Källkvist och han skrev upp mitt namn och hur gammal jag var och sa: "Vi skall ha styrelsemöte i kväll".

Morgonen därefter, när jag blötte formen sa Josef "skräddare": "Har du sökte till Konsum?" "Ja, det har jag", sade jag. "Du fick jobbet", sa han. Bruket skulle släcka på grund av materialbrist.

### Lönen

Lönen var rejäl sista månaden på Nya. Jag tjänade nära 400 kronor. På Konsum skulle jag pröva en månad och få 225 kronor. När det skulle bestämmas om jag skulle vara kvar, sade föreståndaren:

"Högre lön kan det inte bli frågan om. Du får avtalsenlig lön". Det betydde att lönen sänktes till 205 kronor. På lönen skulle jag även betala 3 % i pensionsavgift.

Vi satt hemma, hustrun Alice och jag och pratade och räknade. Hus hade vi köpt med låneskuld och vi hade ett barn. Till slut bestämde jag mig för att fortsätta i Konsum. Jag var så glad för detta arbete och tänkte: "Jag svälter hellre än går tillbaka till Nya". Det gick ju vägen trots allt. Alice jobbade i Modeaffären och hade 95 kronor i månaden plus maten.

Inom detaljhandeln har det skett oerhört mycket. Affärer lagts ned och sättet att sälja är helt annorlunda. Det mesta var tidigare opaketerat så vi fick ösa upp mjöl och socker m.m. i påsar. Efter Konsum kom jag till KF:s Lagercentral i Växjö som lagerchef och stannade fram till pensioneringen 1977.

## VERNER OCH HANS SAMLANDE

### Curt Bergman berättar:

Det tog tid för mig att inse att far var en samlare. Som liten och under tonåren märkte jag inte mycket av det. Jag minns dock att han då och då kom hem från jobbet på Kooperativa och med återhållen glädje visade upp någon gammal peng som han växlat till sig ur dagskassan. Det var nog

med mynt det började.

”Stugan” ett egenhändigt ombyggt uthus, var till stor glädje för far och även för övriga i familjen. Den hade säkert betydelse för hans samlande. När stugan var klar med sitt delvis sänkta tak och sin öppna spis, murad av ihopsamlad natursten, började far sakta men säkert möblera och pryda den med auktionsgoods och andra fynd, däribland en hel del gammalt glas.

Inledningsvis fick samlandet inte kosta pengar. Otaliga är de stenmurar, torpruiner och soptippar som han under sin cykelturer undersökt på jakt efter munblåsta flaskor och annat intressant. Med en viss stolthet och en hel del om att han av sina samlarkamrater vid något tillfälle kallats för ”enkronan”. Där gick tydligen gränsen för hans auktionsbud.

Så småningom stod det klart för oss alla att far verkligen lade ner hela sin själ i sitt samlande.

I sin lilla källarverkstad tillverkade han inte bara kökssoffor i pennskrinnsstorlek till barnbarnen och pigtittare i mängder utan också hyllor, skåp, schatull och diverse ställningar. I dessa kunde han förvara sina flaskor, assietter och annat glas, sina silverskedar, nycklar, snusdosor och inte minst sina tusentals mynt på ett prydligt sätt.

Vi, hans närmaste, var inte alltid

intresserade och sällan uppmuntrade, när far var som mest aktiv. Möjligen utgjorde svärdottern och svärsonen positiva undantag.

Vi, hans närmaste, var inte alltid intresserade och sällan uppmuntrade, när far var som mest aktiv. Möjligen utgjorde svärdottern och svärsonen positiva undantag.

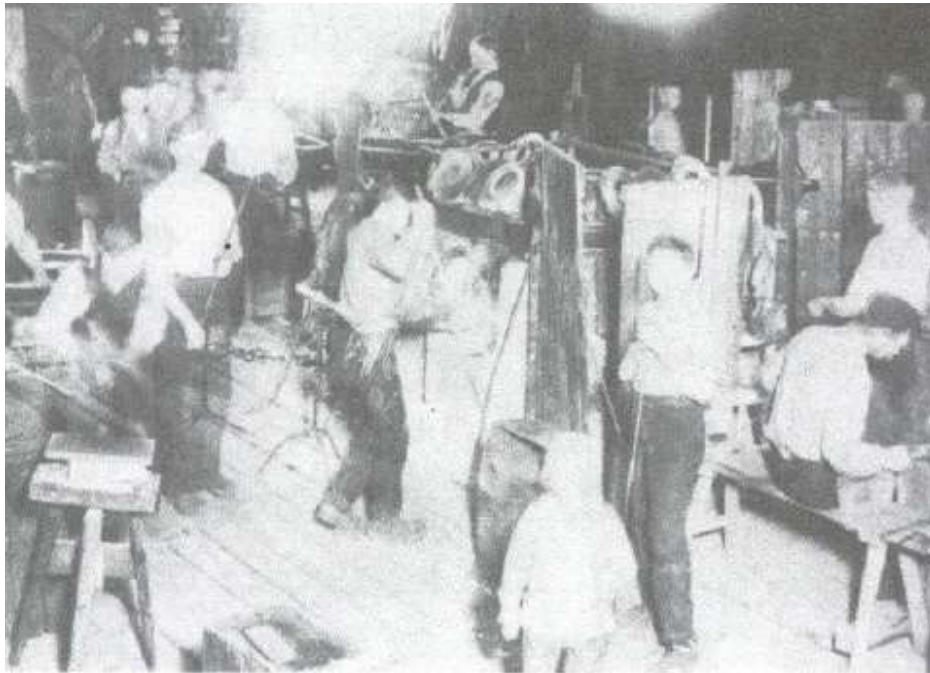
Med tiden bättrade vi oss alla och kunde då öppet visa en viss beundran och även stolthet över samlingarna.

Far var väl medveten om att ingen i familjen hade intresse eller kunskap nog att fortsätta hans samlande, men det verkade inte bekymra honom. Han var tydligt med på noterna när det under hans sista dagar stod klart att Föreningen Glas i Hovmantorp ville ta över hans samlade glasföremål efter det att hans barn och barnbarn fått sitt enligt egna önskemål.

Så visst är det glädjande att det till slut blev en utställning.

Curt Bergman i juli 2007.

# FAMILJEN VERNER BERGMAN



Bilden visar Hofmantorps Nya år 1915.  
I förgrunden är Verner och sittande till höger Karl Bergman.

**Verner** (1912—2006). Son till Karl och Teresia Bergman. Han var Glasarbetare på Hofmantorps Nya Glasbruk 1925—1945.

Lagerarbetare i Kooperativa Hovmantorp samt slutligen lagerchef på KF:s Lagercentral i Växjö.

**Alice**, (Verners hustru, 1921—1988). Dotter till lagerarbetaren Einar Jonsson och hans hustru Linnea, Hovmantorp. Arbetade i många år som affärsbiträde i manufaktur- och tygaffärer i Hovmantorp och Växjö.

**Curt** (född 1943) är son till Verner och hans hustru Alice. Feriearbete då och då på Sandviks Glasbruk i Hovmantorp. Karriären spolieades av att han vid avknackning slog av två vinglasben. Efter skolan hade han anställning vid Konsum i Östersund och i Malmö och vid KF:s olje, margarin- och glassfabrik i Karlshamn.

**Berit**, (född 1944) sonhustru och dotter till glaskantaren Nils Karlman och hans hustru Elsa, Hovmantorp. Arbetade som postexpeditör ett antal år före sin utbildning till bibliotekarie. Han arbetade som bibliotekarie.

Barnbarnen Petter (född 1964) och Niklas (född 1967) bor med familjer i Linköping respektive Malmö.

Barnbarnsbarnen heter Viktor (född 1991), Felix (född 1997) och Alexander (född 2002).

**Vivi-Anne** (född 1947) och dotter till Verner Bergman och hans maka Alice. Bor sedan 1965 i Södra Unnaryd dit hon kom som nyutbildad apotekstekniker. Är nu farmaceut vid apoteken i Hyltebruk och Södra Unnaryd.

**Göran Lönnergård,** frisörmästare, Södra Unnaryd. Gift med Vivi-Anne.

Barnbarn Pär (född 1969), Pål (född 1972) och Pia (född 1978). De återfinns i Halmstad, Södra Unnaryd respektive Lustenau i Österrike.

Barnbarnsbarnen heter Alfred (född 2002) och Emil (född 2005).

# ORDFÖRKLARINGAR

**Fastblåst:** Vid uppblåsning hålla glaset stilla i formen.

**Gropen:** Källare under hyttan.

**Kastellet:** Liten ö i sjön Rottnen

**Klippet:** Glas som skiljs från mynningen på uppblåst glas och med en sax klippa bort eller vid reningen av naveln vid pressat. Klippkasse är ett plåtkärl för avklippt glas.

**Lill-Erik:** En mindre ångbåt av trä –7 m lång och 2 m bred.

**Lårslukare:** En kupad form på flaskor som smiter åt mot låret då flaskan ligger i byxfickan.

**Mallen:** Kallas pressformens kärna som trycks ner och pressar ut glaset i formen.

**Mästarbyggningen:** Flerbostadshus med lägenheter på två rum och kök för brukets mästare.

**Osorterat:** Pressglas som inte värmts in.

**Post:** Kallas en droppformad kula med luft som underlag för anfångningen av större bitar.

**Puntel:** Skiva av järn eller glas för anhäftning av pressat eller drivet glas.

**Putslåda:** Plåtkärl för uppsamling av avslaget (putsat) glas från pipan.

**Ralle:** Fyrhjulig vagn för frakter av olika slag.

**Sirra:** Att snabbt rotera med pipan.

**Slutsort:** Glasserier som inte kräver massa av hög kvalitet.

**Svala:** Kyla med luft eller vatten.

**Söla:** Öva eller göra saker på rasterna.

**Trean:** Vindsrum i brukets kaserner.

**Viggårn:** Lokalt dialektord för vedgården.



# VERNER BERGMANS SAMLING

Som framgår av utställningskatalogen har Verner Bergman under många år samlat inte bara glas utan en mängd andra ting.

Tyngdpunkten i samlingen som nu visas ligger inom två områden — det pressade glaset samt flaskor och buteljer.

Här visas glas från Hofmantorps första glasbruk, som startade 1860 men som efter en våldsam brand upphörde 1878.

Pressglaset från Hofmantorps Nya Glasbruk, där hans far var pressglasmästare är väl representerat.

Det som utmärker pressglaset är den oerhört stora variationen på mönster som särskilt präglar de mer än femhundra assietter, som är i föreningens ägo. Tänk vilken fantasi det fanns redan hos den tidens formgivare. Buteljer, ölfaskor och medicinglas finns i mängder.

Följande glasbruk är representerade:

- **Alsterbro** (1885-1950). Hushållsglas, buteljer och slipat.
- **Arboga** (1870-1939). Buteljer, damejeanner, öl och vattenflaskor.
- **Bergdala** (1889—). Tillverkning av flaskor, medicin- och hushållsglas med blå kant samt pressat.
- **Björkå** (1872-1962). Fönsterglas, småflaskor, medicinglas och burkar.
- **Borensberg** (1900-1952). Buteljer och flaskor.
- **Eda** (1833-1953). Buteljer, hushållsglas, fönsterglas, pressat.
- **Elme** (1918-1970). Signalglas, hushållsglas och pressat.
- **Flygsfors** (1888-1979). Fönsterglas, småglas, belysningsarmatur
- **Färe** (1896-1917). Hushållsglas. 1917 överflyttades tillverknigen till Elme Glasbruk.
- **Glödlampsfabriken Osram** (1915-1924). Glödlampskolvar.
- **Gullaskruf** (1896-1983). Fönsterglas, hushållsglas och pressat av hög kvalitet.
- **Hammar** (1857-1992). Buteljer och flaskor.
- **Hjärtsjö** (1906-1936). Flaskor, småglas och slipat.

- **Hofmantorps** Glasbruk (1860-1878). Fönsterglas, buteljer, småglas, slipat och pressat.
- **Hofmantorps Nya Glasbruk** (1905-1968). Hushållsglas, kristall, målat, slipat och pressat.
- **Idesjö** (1887-1957). Hushållsglas, pressat, julgranskulor, målat, m.m
- **Johansfors** (1891 - ). Servisglas, slipat och målat.
- **Kosta** (1743—). Stort sortiment: fönsterglas, ljuskronor, servisglas, pressat, konstglas, m.m.
- **Kungälv** (1875-1958). Småglas, fönsterglas och buteljer.
- **Kylleskravs** (1879-1877). Småglas, fönsterglas och buteljer.
- **Liljedahl** (1781-1917). Fönsterglas och buteljer.
- **Limmared** (1741—). Bred tillverkning. I nutid flaskor, burkar m..m
- **Lindfors-Strömbergshyttan** (1876-1979). Fram till 1919 samkört med Bergdala. Från 1922 servis- och konstglas.
- **Lindshammar** (1905-2006). Småglas, pressat, konstglas.
- **Målerås** (1890—). Fönsterglas, flaskor, hushållsglas, konstglas, pressat.
- **Orrefors** (1898—). Fönsterglas, små glas och flaskor. Mest känd för sitt konstglas.
- **Perstorp** (1914-1944). Ättiksflaskor.
- **Pukeberg** (1871—). Buteljer, lampor, hushållsglas, pressat.
- **Sandvik** (1889-2005). Hushållsglas, konstglas, pressat och slipat.
- **Skruf** (1982—). Hushållsglas, pressat, stöpt slipat (först i landet med automatisk slipning).
- **Sund** (1874-1928). Buteljer och flaskor.
- **Surte** (1862-1978). Småglas, fönsterglas och hushållsglas.
- **Sölvesborg** (1914-1970). Flaskor och hushållsglas.
- **Transjö** (1870-1951). Blandad produktion. Pressat.
- **Västervik** (1897-1919). Buteljer.
- **Åfors** (1876—). Servisglas, pressat, slipat, målat och konstglas.
- **Årnäs** (1803-1960). Buteljer.
- **Östervik** (1868-1936). Buteljer.
- **Örebro/Viking** (1917-1951). Skokrämsburkar.

# Varierade objekt ur samlingen



Ölflaska 1/3-LIT. s.k. knoppis.  
Blåst vid Borensbergs glasbruk  
I glaset står i reliefen  
"DRICK VEXIÖ BAYERSKA BRYGGERI'S  
LAGERÖL".



Sekelskifte 1800-1900 Soyafaska och Eau  
de Cologne-flaska.  
Båda troligen från Limmared.



Ölflaska 2/3-LIT.  
Ronneby arsenikvatten 200 gram.  
Hårvattenflaska.

# Varierade objekt ur samlingen



Salveburkar från Hovmantorps första glasbruk.



Citronpress enligt uppgift från Transjö glasbruk.



Kompottskål från Kosta glasbruk.



Åssietter ritade av Edvard Hald från Orrefors glasbruk.

# Varierade objekt ur samlingen



Grand,  
Hofmantorps Nya Glasbruk.



"Diesners ros",  
Åfors glasbruk.



Apoteks- och medicinglas.  
Många bruk tillverkade dylikt, bl.a. Björkå,  
Limmared, Kungälv m.fl.



Oidentifierade vattenkaraffer  
från flera bruk – 1800-tal.

# Varierade objekt ur samlingen



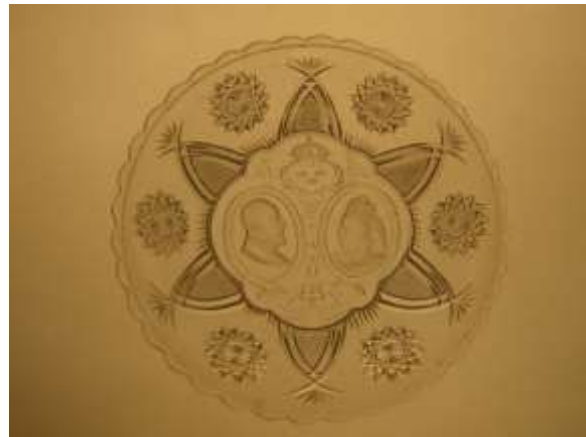
Elevarbete "söl".  
Engelsk "kulflaska".  
Brännvinskaraff.



Syndetikonburkar,  
Limnareds glasbruk.



Assiett från Transjö glasbruk,  
så kallad "Prästatallrik".



Jubileumstallrik från Skruvs glasbruk  
pressad omkring 1898.



## Föreningen Glas i Hovmantorp

En sammanslutning som dokumenterar glasbruken, glasbruksfolket, produkter, glasbrugsägare, glasbrukssamhällen samt bygger upp ett arkiv med sökmöjligheter m.m.

Sedan ett par år driver föreningen också  
Bergdala Glastekniska Museum  
<http://bergdala-glastekniska-museum.se>

Medlemskapet för år 2018 kostar 200 kronor.  
Medlem kan delta i föreläsningar, studie- och arkivarbete, resor eller hjälpa till med museet

Medlemsavgift inbetalas på bankgiro nr. 5292-0683  
Ange namn och att beloppet avser medlemskap  
samt eventuell e-postadress!

Adress: Föreningen Glas i Hovmantorp  
Parkgatan 1  
365 42 Hovmantorp

Föreningens webbplats: <http://glasihovmantorp.blogspot.se/>

E-post: [kontakt@bergdala-glastekniska-museum.se](mailto:kontakt@bergdala-glastekniska-museum.se)